

**POLISI *BUY BRITISH LAST* (1981-1983): REAKSI-REAKSI
BRITISH DAN IMPLIKASI TERHADAP HUBUNGAN
BILATERAL JANGKA PENDEK MALAYSIA DAN BRITAIN.**
(*Buy British Last Policy (1981-1983): British Reactions and Implication towards
Malaysia and Britain in Short-Term Bilateral Relations*)

Sunora Sagi & Azlizan Mat Enh

ABSTRAK

Kajian ini mengenai polisi *Buy British Last* yang telah dilaksanakan oleh Tun Dr. Mahathir Mohamad pada 2 Oktober 1981 hingga 31 Mac 1983. Kajian berfokus pada reaksi-reaksi British terhadap polisi *Buy British Last* dan implikasinya terhadap hubungan bilateral jangka pendek Malaysia dan Britain. Reaksi-reaksi British terhadap polisi ini melibatkan Margaret Thatcher, pegawai-pegawai British, dan ahli-ahli perniagaan British. Metodologi yang digunakan ialah kajian arkib dengan merujuk dokumen, laporan kerajaan dan keratan akhbar. Hasil kajian telah menunjukkan bahawa polisi *Buy British Last* telah menjejaskan kepentingan British di Malaysia pada tahun 1980-an dan hubungan bilateral jangka pendek Malaysia dan Britain.

Kata kunci: Polisi *Buy British Last*, Tun Dr. Mahathir, Malaysia, British dan Britain.

ABSTRACT

This research is about the *Buy British Last* policy that was exercised by Tun Dr. Mahathir Mohamad on 2nd October 1981 until 31st March 1983. It focused on the reactions of British towards *Buy British Last* policy and implications of the policy in short-term bilateral relations between Malaysia and Britain. British reactions towards this policy included Margaret Thatcher, British officials, and British businessmen. The methodology that was employed in this research was archives research which involved the government documents, reports, and newspapers. The findings from this research showed that *Buy British Last* policy had affected the British interests in Malaysia during 1980s and short-term bilateral relations between Malaysia and Britain.

Keywords: *Buy British Last* Policy, Tun Dr. Mahathir, Malaysia, British, and Britain.

PENGENALAN

Kerajaan Malaysia di bawah pimpinan Tun Dr. Mahathir telah melaksanakan polisi *Buy British Last* pada 2 Oktober 1981 yang menjadikan hampir kesemua barangan dan perkhidmatan dari Britain sebagai pilihan terakhir. Britain perlu bersaing dengan pelabur-pelabur dari negara lain untuk mendapatkan kontrak, tender dan pasaran di Malaysia. (*The Star*, 27 Oktober 1981) Melalui polisi *Buy British Last*, Tun Dr. Mahathir telah mengarahkan semua jabatan kementerian kerajaan dan agensi berkanun untuk mencari pembekal alternatif selain Britain. Kesemua kertas cadangan dan perolehan perkhidmatan perundingan dari Britain perlu dirujuk terlebih dahulu oleh Jabatan Perdana Menteri. Menurut Tun Dr. Mahathir, “*The Prime Minister’s Department will then decide whether the purchase shall be made from Britain or the non-British alternative.*” (*Business Times*, 3 Oktober 1981) Hal ini telah menunjukkan bahawa pelaksanaan polisi *Buy British Last* adalah amat bertentangan dengan tradisi pentadbiran kerajaan Malaysia yang sebelum ini memberikan segala keutamaan untuk Britain, khususnya dalam bidang ekonomi.

Polisi *Buy British Last* telah dilaksanakan dalam tempoh yang singkat iaitu selama 18 bulan sahaja tetapi telah menyebabkan Britain mengalami kerugian kira-kira sebanyak M\$170 juta. (*Business Times*, 31 Mac 1983) Manakala, reaksi-reaksi yang telah ditunjukkan oleh Perdana Menteri Britain Margaret Thatcher, pegawai-pegawai British dan ahli-ahli perniagaan British pula telah membuktikan bahawa polisi *Buy British Last* telah menjejaskan kepentingan British di Malaysia. Pada 31 Mac 1983, Tun Dr. Mahathir telah menarik balik polisi *Buy British Last* kerana telah menyedari kesungguhan pihak British dalam memperbaiki keadaan yang tidak disenangi oleh Malaysia, terutamanya dengan memberikan subsidi yuran pengajian tinggi untuk pelajar-pelajar Malaysia di Britain. Walau bagaimanapun, hubungan bilateral Malaysia dan Britain telah terjejas sekali lagi pada tahun 1994 apabila Malaysia telah bertindak menyekat pemberian kontrak untuk syarikat-syarikat British di Malaysia. Namun begitu, ketegangan antara Malaysia dan Britain tidak berlaku dalam tempoh yang panjang kerana telah berjaya diatasi dengan kaedah diplomasi.

FAKTOR-FAKTOR POLISI *BUY BRITISH LAST* DILAKSANAKAN

Terdapat beberapa faktor yang telah menyebabkan polisi *Buy British Last* dilaksanakan, termasuklah kenaikan yuran pengajian tinggi untuk pelajar Malaysia di Britain, kegagalan British memahami matlamat Dasar Ekonomi Baru (DEB), keperibadian Tun Dr. Mahathir dan pihak media Britain memberikan gambaran negatif mengenai Tun Dr. Mahathir dan Malaysia.

Kenaikan Yuran Pengajian Tinggi

Institusi-institusi pengajian tinggi di Britain telah menjadi tumpuan utama para pelajar dari negara-negara anggota Komanwel atau negara-negara bekas jajahan British, termasuklah Malaysia. Penggunaan bahasa Inggeris sebagai bahasa pengantar di setiap institusi pengajian tinggi, syarat kelayakan masuk yang ketat dan kadar yuran yang berpatutan telah menjadi antara daya tarikan pelajar-pelajar asing ke Britain. Malaysia telah menghantar ramai pelajar ke Britain untuk dijadikan teras modal insan dalam pembangunan Malaysia. Sekitar tahun 1970-an dan 1980-an, majoriti pemimpin-pemimpin dan pegawai-pegawai kerajaan Malaysia berlatarbelakangkan pendidikan British.

Krisis ekonomi telah menyebabkan Britain memansuhkan beberapa jenis subsidi, termasuklah subsidi yuran pengajian tinggi untuk pelajar asing. Hal ini telah mengakibatkan kadar yuran pengajian tinggi yang perlu dibayar oleh setiap pelajar asing di Britain telah melonjak naik berbanding sebelumnya. Disebabkan itu, berlaku peningkatan dalam peruntukan bajet pendidikan tinggi Malaysia sebanyak tiga kali ganda. Dianggarkan seramai 17,000 orang pelajar Malaysia sedang melanjutkan pelajaran di Britain di bawah tajaan kerajaan Malaysia. Pihak kerajaan tidak dapat menyerap masuk kesemua pelajar ke Malaysia kerana kekurangan universiti awam. Pada ketika itu, hanya ada tiga buah universiti awam sahaja di Malaysia iaitu Universiti Malaya (UM), Universiti Sains Malaysia (USM) dan Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM). Oleh sebab itu, Tun Dr. Mahathir telah mencari beberapa alternatif seperti menghantar pelajar-pelajar Malaysia ke Jepun dan Korea Selatan melalui Dasar Pandang ke Timur.

Disamping itu, Tun Dr. Mahathir telah mendapati Britain hanya memberikan pengecualian kenaikan yuran kepada setiap pelajar dari negara-negara anggota *European Economic Community* (EEC) dan diberikan layanan yang sama seperti pelajar-pelajar Britain. Berikutan daripada itu, Tun Dr. Mahathir telah mengemukakan rayuan agar Britain mengenakan kadar yuran dan layanan yang sama untuk pelajar-pelajar Malaysia. Namun, Britain tidak menghiraukan rayuan Tun Dr. Mahathir dan telah mencadangkan agar Malaysia menghantar pelajar-pelajarnya ke negara lain yang menawarkan yuran yang lebih murah. (Chamil Wariya 1989) Tun Dr. Mahathir telah menyahut cabaran tersebut dengan menghadkan penghantaran pelajar ke Britain dan menaja ramai pelajar ke negara lain.

Tun Dr. Mahathir telah beranggapan bahawa Britain tidak menghargai segala sumbangan Malaysia untuk ekonomi Britain melalui yuran pengajian dan perbelanjaan pelajar-pelajar Malaysia di Britain. Beliau juga telah menegaskan bahawa tindakan menaikkan yuran pengajian hanya akan menjejaskan hubungan diplomatik antara negara-negara yang terlibat. Semasa merasmikan mesyuarat ke-30 Jawatankuasa Perundingan Rancangan Colombo di Hotel Hilton pada 5 November 1984, Tun Dr. Mahathir telah mengingatkan negara-negara maju agar tidak menaikkan yuran untuk kepentingan masing-masing. (*Utusan Malaysia*, 6 November 1984)

British Menggugat Matlamat Dasar Ekonomi Baru (DEB)

Terdapat dua objektif penting Dasar Ekonomi Baru (DEB) iaitu membasmi kemiskinan tanpa mengira kaum dan menyusun semula masyarakat dengan memperbaiki keadaan ekonomi yang tidak seimbang antara kaum. (Arkib Negara Malaysia, 1992/00096) Melalui DEB, Malaysia mahu mempercepatkan proses penyusunan semula masyarakat dengan memperbaiki ekonomi yang tidak seimbang dan menghapuskan pengenalan kaum mengikut fungsi-fungsi ekonomi. (Arkib Negara Malaysia, 2000/0026531) Bekas Duta Besar Amerika Syarikat Ronald D. Palmer di Malaysia telah berpandangan bahawa DEB merupakan contoh yang terbaik untuk negara-negara yang sedang membangun dalam menyusun semula masyarakat dan menghapuskan kemiskinan.

Walau bagaimanapun, Tun Dr. Mahathir dan beberapa orang pemimpin Malaysia yang lain telah mendapati Britain telah menjadi penghalang utama untuk Malaysia merealisasikan matlamat DEB. Salah satu penglibatan Britain dalam hal ini yang tidak disenangi Malaysia iaitu apabila Britain telah menjual Dunlop Estates dan Guthrie kepada *Multi-Purpose Holding* yang dimiliki oleh *Malaysian Chinese Association* (MCA). Tindakan Britain dianggap telah menggalakkan lagi jurang ekonomi antara kaum di Malaysia. Melalui penjualan kedua-dua anak syarikat tersebut akan meningkatkan lagi pendapatan ekonomi kaum Cina berbanding dengan kaum-kaum yang lain. Dalam hal ini, sudah membuktikan bahawa matlamat DEB sukar untuk dicapai sekiranya jurang ekonomi antara kaum masih tidak dapat diselaraskan dengan baik.

Keperibadian Tun Dr. Mahathir

Beberapa pendapat telah menyatakan bahawa Tun Dr. Mahathir tidak mempunyai sebarang kecenderungan terhadap Britain. Disebabkan itu, beliau tidak teragak-agak untuk menjadikan hampir kesemua barangan dan perkhidmatan Britain sebagai pilihan terakhir melalui polisi *Buy British Last*. Namun demikian, hal ini masih boleh diperdebatkan lagi untuk mencari sejauh manakah kebenarannya? Tun Dr. Mahathir telah dibesarkan dalam kalangan orang Melayu dan tidak pernah mendapat pendidikan Inggeris seperti pemimpin-pemimpin yang lain. Beliau telah mendapat pendidikan di Sekolah Melayu Sebarang Perak dan *Government English School*. Kemudiannya, telah melanjutkan pelajaran ke *King Edward VII College of Medicine*, Singapura dengan menggunakan biasiswa Kerajaan Persekutuan pada tahun 1947. (Arkib Negara Malaysia 2005/0005274) Pengalaman pertama Tun Dr. Mahathir menjejakkan kaki ke Britain adalah pada tahun 1983 iaitu semasa menemui Margaret Thatcher untuk membincangkan mengenai polisi *Buy British Last*. (*The Straits Times*, 16 Februari 1983)

Unsur anti-British dalam jiwa Tun Dr. Mahathir dengan jelas dapat dikesan melalui beberapa penulisan beliau seperti '*The Malay Dilemma*'. Melalui karya tersebut, Tun Dr. Mahathir telah menyalahkan British sebagai penyebab berlaku jurang ekonomi yang luas antara kaum dan kemunduran orang Melayu. Tun Dr. Mahathir juga telah berpendapat bahawa isu perkauman telah menjadi sebuah cabaran

yang besar untuk Malaysia, khususnya dalam pembentukan negara bangsa dan merealisasikan Wawasan 2020.

Selain itu, Tun Dr. Mahathir telah mendapati British masih memandang Malaysia sebagai sebuah negara yang belum merdeka sepenuhnya. Hal ini dapat dikesan melalui sikap pegawai-pegawai British dan ahli-ahli perniagaan British yang berada di Malaysia. Komuniti British juga mempunyai stigma terhadap orang Melayu apabila menyatakan mereka sebagai pemalas dan tidak produktif serta tidak setanding dengan orang Cina dalam memenuhi kehendak ekonomi kapitalis British. Menurut Tun Dr. Mahathir, “Orang putih, secara terbuka menyatakan orang Melayu adalah bodoh dan malas, tidak mampu menyumbang apa-apa kepada pembangunan negeri-negeri mereka. Mereka hanya layak jadi pemandu kereta dan *orderly* atau budak pejabat atau kerani. Mereka dianggap tidak berkebolehan melaksanakan apa-apa kerja yang dipertanggungjawab kepada mereka.” (*Utusan Malaysia*, 23 September 2012)

Kelantangan Tun Dr. Mahathir mengkritik Britain dan negara-negara Barat yang lain telah diperlihatkan melalui sidang akhbar pada 24 Oktober 1989 di Kuala Lumpur. Tun Dr. Mahathir telah menolak persepsi Barat yang menganggap mereka sebagai kuasa penyelamat manusia sejagat. Menurut Tun Dr. Mahathir, persepsi tersebut merupakan pemikiran lapuk penjajah dan tidak sesuai lagi diaplikasikan setelah Malaysia merdeka. (*Utusan Malaysia*, 24 Oktober 1989) Tun Dr. Mahathir juga telah mengkritik Britain yang telah mengetepikan Komanwel selepas menyertai EEC pada tahun 1970-an. Britain hanya memberikan keutamaan kepada negara-negara anggota EEC, terutamanya dalam memberikan kemudahan pendidikan dan perniagaan. Hal ini jelas berlaku apabila Britain hanya mengecualikan kenaikan yuran pengajian tinggi untuk pelajar-pelajar EEC sahaja. Tambahan lagi, Tun Dr. Mahathir juga mahu kuasa-kuasa barat menghapuskan aktiviti perdagangan secara tertutup kerana telah menindas negara-negara yang sedang membangun. (*Utusan Malaysia*, 16 November 1986) Tindakan Britain dan beberapa negara barat yang lain mendominasi aktiviti perdagangan telah menyebabkan negara-negara yang sedang membangun menghadapi masalah dalam pembangunan ekonomi.

Pihak Media Britain Memberikan Gambaran Negatif

Tun Dr. Mahathir didapati telah tersinggung dengan tindakan pihak media Britain yang telah memberikan gambaran negatif mengenai Malaysia dan kepimpinan beliau sebagai Perdana Menteri Malaysia. Dalam hal ini, media Britain telah menyiarkan kenyataan yang tidak berasas mengenai penindasan kerajaan Malaysia terhadap kaum Cina dan India dalam bidang ekonomi dan pendidikan. Tun Dr. Mahathir telah meyakini bahawa orang-orang British yang berada di Malaysia telah terlibat memberikan maklumat yang tidak berasas mengenai beliau dan Malaysia. Disebabkan itu, Tun Dr. Mahathir telah merasakan bahawa layanan baik dari segi pemberian tender dan kontrak kepada syarikat-syarikat British di Malaysia adalah sia-sia sahaja. Hal ini telah menjadi salah satu penyebab untuk Tun Dr. Mahathir melaksanakan polisi *Buy British Last* dengan menjadikan hampir kesemua barangan dan perkhidmatan Britain sebagai pilihan terakhir selama 18 bulan.

Gambaran mengenai penindasan kaum Cina dan India di Malaysia tidak hanya dipaparkan oleh media Britain sahaja kerana turut disiarkan di Australia pada tahun 1996. Bekas Menteri Luar Australia, Bill Hayden telah menyatakan bahawa Tun Dr. Mahathir telah menindas kaum Cina dan India di Malaysia. Hal ini telah menyebabkan Malaysia mula memboikot barangan dan perkhidmatan Australia. Bagi memulihkan keadaan tersebut, Menteri Luar Australia, Alexander Downer telah menegaskan bahawa kenyataan Hayden hanya sebagai pandangan peribadi sahaja dan tidak melibatkan pendirian Australia terhadap Malaysia. Kenyataan Downer tersebut telah disokong oleh Pejabat Pesuruhjaya Tinggi Australia di Malaysia. (*Berita Harian*, 6 April 1996)

REAKSI BRITISH TERHADAP POLISI *BUY BRITISH LAST*

Polisi *Buy British Last* telah menyebabkan Britain mengalami kerugian yang besar setelah hampir kesemua barangan dan perkhidmatan Britain dijadikan sebagai pilihan terakhir oleh kerajaan Malaysia. Reaksi-reaksi yang telah ditunjukkan oleh bekas Perdana Menteri Britain Margaret Thatcher, pegawai-pegawai British dan ahli-ahli perniagaan British telah membuktikan bahawa pihak British memandang serius pelaksanaan polisi *Buy British Last*.

Perdana Menteri Britain Margaret Thatcher (1979-1990)

Margaret Thatcher merupakan Perdana Menteri Britain wanita pertama pada tahun 1979 hingga tahun 1990. Pelaksanaan polisi *Buy British Last* yang telah menyebabkan hampir kesemua barangan dan perkhidmatan Britain dijadikan sebagai pilihan terakhir oleh kerajaan Malaysia telah menarik perhatian Margaret Thatcher. Keprihatinan beliau terhadap polisi *Buy British Last* jelas telah ditunjukkan melalui lawatan rasmi ke Malaysia pada tahun 1985. (*Sinar Harian*, 30 April 2013)

Semasa menemui Tun Dr. Mahathir di Kuala Lumpur pada tahun 1985, Margaret Thatcher telah menyatakan penghargaan Britain kepada Malaysia kerana menarik balik polisi *Buy British Last*. Margaret Thatcher juga telah menyatakan mengenai persetujuan Britain untuk memberikan subsidi yuran pengajian sebanyak £160 juta untuk pelajar-pelajar Malaysia di Britain.

Pada 6 April 1985, Margaret Thatcher telah memberikan ucapan yang bertemakan isu-isu semasa ekonomi dunia di *National Institute of Public Administration, Malaysia* (INTAN). Menurut beliau, *"I am a Prime Minister who believes that the public interest is better served by less rather than more administration, that there are many aspects of life which manage very well without government's help. Governments do not always know what is best for people. But my views on the quantity of administration do nothing to diminish my interest in the quality of it."* (Arkib Negara Malaysia, 2006/0007265) Beliau telah menegaskan lagi, *"The world needs lower interest rates in order to sustain the economic recovery. Many developing countries need lower interest rates to ease strains on their balance of payments."* (*Singapore Monitor*, 7 April 1985) Berdasarkan pada teks ucapan tersebut, jelas menunjukkan keprihatinan Britain dalam bidang ekonomi terhadap negara-negara yang sedang membangun. Hal ini telah membuktikan bahawa polisi *Buy British Last* telah memberikan perubahan yang besar terhadap pendekatan Britain dalam hubungan ekonomi dengan negara-negara selain anggota EEC, termasuklah Malaysia.

Pada tahun 1988, Margaret Thatcher dan Tun Dr. Mahathir telah menandatangani memorandum persefahaman (MOU) untuk mempertingkatkan sistem

pertahanan ketenteraan dan rondaan sepanjang sempadan. (*The Straits Times*, 27 September 1988) Malaysia telah bersetuju untuk membeli beberapa buah jet pejuang dan senjata dari Britain yang bernilai £1 bilion untuk melengkapkan angkatan tentera Malaysia. Pembayaran untuk pembelian tersebut telah dilakukan dengan menggunakan minyak dan beberapa jenis barangan buatan Malaysia. Menurut Menteri Pertahanan Tengku Ahmad Rithauddeen, MOU yang telah ditandatangani dengan pihak Britain tidak akan menghalang Malaysia untuk membeli peralatan pertahanan dari negara-negara lain sekiranya bersesuaian dengan keperluan pertahanan Malaysia. (*The Straits Times*, 1 Mac 1989) Pada bulan Mei 1991, Malaysia telah membeli empat buah kapal selam yang bernilai 51.35 bilion ringgit Malaysia dari Sweden untuk *Royal Malaysian Navy* (RMN). (*The Straits Times*, 18 Mei 1991) Hal ini telah membuktikan bahawa Britain tetap perlu bersaing dengan pembekal-pembekal dari negara lain walaupun polisi *Buy British Last* telah ditarik balik pada tahun 1983.

Pegawai-Pegawai Kerajaan Britain

Perlaksanaan polisi *Buy British Last* telah mendapat reaksi yang serius daripada beberapa orang pegawai British seperti Lord Carrington, David Gillmore, Sir Anthony Kershaw, Scaddan, Peter Rees dan John Nott. Hal ini telah membuktikan bahawa polisi *Buy British Last* benar-benar telah menjejaskan kepentingan Britain di Malaysia

Lord Carrington

Setiausaha Luar British Lord Carrington telah berkunjung ke Malaysia selama tiga hari untuk memulihkan hubungan antara Britain dan Malaysia yang telah terjejas disebabkan polisi *Buy British Last*. Semasa Lord Carrington bertemu dengan Tun Dr. Mahathir pada 9 Februari 1982, beliau telah mencadangkan agar ditubuhkan sebuah suruhanjaya untuk memperbaiki hubungan Britain dan Malaysia. Menurut Lord Carrington, perjumpaan tersebut adalah berkaitan dengan isu perdagangan dan harapan beliau agar Malaysia berhenti mendiskriminasikan barangan dan perkhidmatan Britain. (*Berita Harian*, 9 Februari 1982) Menurut Tun Dr. Mahathir, “*It is very clear now that the policy of the government now is not to buy British goods where there is a choice of local goods and if Lord Carrington wants to know more. I will tell him.*” (*The Star*, 2 Februari 1982)

Sebelum menemui Tun Dr. Mahathir, Lord Carrington telah menyampaikan ucapan tertutup kepada komuniti perniagaan British yang diwakili oleh *British Malaysian Industrial and Trade Association* (BMITA). BMITA melaporkan masalah yang dihadapi setelah Malaysia menghentikan tradisi mengutamakan Britain dalam pemberian kontrak dan telah menyarankan agar Lord Carrington mencari jalan penyelesaian yang berkesan. (*The Star*, 8 Februari 1982) Pada 9 Februari 1983, BMITA dan Jabatan Perkhidmatan Awam Malaysia telah menandatangani sebuah memorandum berkaitan dengan persetujuan komuniti British untuk memberikan latihan perniagaan kepada beberapa orang penjawat awam yang terpilih. Sebanyak 20 buah syarikat British yang bergabung di bawah BMITA telah mengemukakan cadangan tersebut untuk memperbaiki hubungan perdagangan Britain dan Malaysia yang telah terjejas disebabkan oleh polisi *Buy British Last*. (*The Straits Times*, 10 Februari 1983)

David Gillmore

David Gillmore merupakan Persuruhjaya Tinggi British yang tidak mempunyai sebarang gambaran mengenai Malaysia semasa ditugaskan untuk memulihkan hubungan Britain dan Malaysia. Gillmore telah ditugaskan untuk mengembalikan nama baik Britain melalui jalinan komunikasi antara pihak British dengan para pemimpin dan pegawai Malaysia. Gillmore telah berpendapat bahawa misi tersebut adalah sangat penting selepas beliau menyertai *Foreign and Commonwealth Office 13*. Semasa dalam sidang akhbar, Gillmore telah memulakan ucapannya dengan tiga slogan iaitu “*sovereign, equal & optimistic*”. (*Sunday Star*, 2 Oktober 1983) Menurut Gillmore, Britain telah banyak mempelajari mengenai Malaysia terutamanya berkaitan dengan DEB. Britain juga telah bersedia bersaing dengan pesaing-pesaing yang lain dan akan peka dalam memenuhi kehendak Malaysia. (*The Straits Times*, 30 September 1983)

Sir Anthony Kershaw

Menurut Pengerusi Jawatankuasa Pilihan Hal Ehwal di Dewan Rakyat, Sir Anthony Kershaw, polisi *Buy British Last* telah menyebabkan Britain mengalami kerugian sebanyak £20 juta. Semasa berucap dalam sebuah forum yang dianjurkan oleh kelab UMNO London di Malaysia Hall pada 2 Mac 1983, Sir Anthony Kershaw telah

menyatakan mengenai persetujuan Tun Dr. Mahathir mengenai penubuhan Persatuan Perdagangan British Malaysia di Kuala Lumpur. Sir Anthony Kershaw telah menyatakan bahawa Britain telah memberikan £5 juta (M\$17.15 juta) untuk menggalakkan lebih ramai pelajar Malaysia ke Britain. (*The Straits Times*, 9 Mac 1983)

Scaddan, Peter Rees & John Nott

Polisi *Buy British Last* telah mendapat perhatian daripada Suruhanjaya Tinggi British, Scaddan, Menteri Perdagangan British, Peter Rees, dan Setiausaha Pertahanan Britain, John Nott. Ketiga-tiga pegawai kerajaan tersebut telah memberikan reaksi secara umum berkaitan dengan polisi *Buy British Last*. Walaupun reaksi yang diberikan tidak begitu terperinci tetapi cukup membuktikan bahawa polisi *Buy British Last* telah mendapat perhatian daripada pihak British.

Menurut Scaddan, beliau telah menerima beberapa panggilan telefon daripada ahli-ahli perniagaan British semasa polisi *Buy British Last* mula dilaksanakan di Malaysia pada tahun 1981. Mereka telah meminta kepastian mengenai kesan polisi *Buy British Last* terhadap perniagaan British di Malaysia. Scaddan pula telah memaklumkan kepada ahli-ahli perniagaan British mengenai Pemangku Suruhanjaya British, Mr. Alan Whyte yang telah menemui Timbalan Perdana Menteri Malaysia, Datuk Musa Hitam untuk mendapatkan penjelasan mengenai polisi *Buy British Last*. Kebimbangan ahli-ahli perniagaan British semakin bertambah apabila kerajaan Malaysia tidak dapat memberikan sebarang jawapan yang terperinci dan mampu meyakinkan mereka berkaitan dengan pelaksanaan polisi *Buy British Last*. (*New Straits Times*, 9 Oktober 1981)

Manakala menurut Peter Rees, beliau terpaksa membuat lawatan selama 3 hari ke Malaysia disebabkan polisi *Buy British Last*. Rees tidak bersetuju dengan tindakan Malaysia yang telah menghentikan kegiatan perdagangan dengan Britain. Beliau telah menegaskan bahawa Malaysia tidak mempunyai sebarang alasan kukuh untuk bertindak demikian. Syarikat-syarikat Britain pula berhak untuk terus melabur di Malaysia seperti sebelumnya. Menurut Rees lagi, tindakan Tun Dr. Mahathir

menghentikan kegiatan perdagangan dengan Britain adalah disebabkan pengaruh nasionalisme. (*New Straits Times*, 3 Oktober 1981)

John Nott pula telah menemui Tun Dr. Mahathir pada 5 Oktober 1981 dan telah menyatakan bahawa tindakan Malaysia melaksanakan polisi *Buy British Last* adalah merupakan satu diskriminasi terhadap syarikat-syarikat British di Malaysia. Tun Dr. Mahathir pula telah menegaskan bahawa polisi *Buy British Last* adalah tindak balas terhadap tindakan Britain ke atas Malaysia. Sekatan ke atas barangan dan perkhidmatan British hanya akan ditamatkan sekiranya Britain berusaha membetulkan keadaan yang tidak disenangi oleh Malaysia. (Mohd Afendi, 2015)

Ahli-Ahli Perniagaan Britain

Tindakan Tun Dr. Mahathir melaksanakan polisi *Buy British Last* turut mendapat tindak balas daripada beberapa orang ahli-ahli perniagaan British seperti Anthony Blumer, Peter Sillara dan Lord Jellicoe. Hal ini disebabkan polisi *Buy British Last* telah menjejaskan pelaburan dan perdagangan British di Malaysia.

Anthony Blumer

Pengerusi *British Malaysian Industrial and Trade Association* (BMITA), Anthony Blumer telah menyatakan bahawa persatuan ini telah aktif mengkaji mengenai usaha-usaha yang perlu diambil oleh komuniti British untuk memulihkan hubungan perdagangan yang telah terjejas antara Britain dan Malaysia. Beliau telah menegaskan bahawa perniagaan British perlu dijalankan bersesuaian dengan aspirasi DEB. (*New Straits Times*, 16 Oktober 1981) Kenyataan yang telah diutarakan oleh Blumer telah membuktikan bahawa kegagalan pihak British dalam memahami DEB telah menjadi salah satu punca pelaksanaan polisi *Buy British Last*. Oleh sebab itu, keperluan untuk memahami DEB adalah sangat penting agar kepentingan British di Malaysia tidak berterusan terjejas.

Peter Sillara

Pada 14 Oktober 1981 iaitu 12 hari selepas polisi *Buy British Last* dilaksanakan, seramai 10 orang ahli perniagaan British yang diketuai oleh Peter Sillara telah berkunjung ke Kuala Lumpur. Delagasi Peter Sillara membawa misi "*field mission*"

atas arahan *British Agricultural Engineers Association*. Misi tersebut berkaitan dengan hasrat Britain yang mahu membekalkan teknologi terkini dalam bidang pertanian kepada Malaysia. Semasa dalam sidang akhbar “Kemarahan Malaysia terhadap komuniti perniagaan British dan ketegangan hubungan Malaysia-Britain”, Sillara telah menegaskan bahawa misi tersebut sudah lama dirancang sebelum berlaku kemarahan Malaysia terhadap British. Menurut Sillara, “Saya sudah berada dalam bidang perniagaan selama 30 tahun dan datang ke Malaysia untuk menentang masalah sedemikian rupa dari masa ke semasa. Masalah ini tidak akan kekal dan misi kami ke sini bukan untuk tujuan politik.” (*New Straits Times*, 16 Oktober 1983)

Menurut Sillara, salah satu cara untuk memulihkan kembali hubungan Britain dan Malaysia yang telah terjejas disebabkan oleh polisi *Buy British Last* adalah dengan membekalkan teknologi pertanian kepada Malaysia. Sebelum ini, pemimpin-pemimpin Malaysia telah mendapati bahawa ahli-ahli perniagaan British di Malaysia tidak memberikan sebarang sumbangan untuk pembangunan Malaysia. Mereka hanya memikirkan keuntungan yang berlipat ganda sehingga mengabaikan tugas amal yang perlu dilakukan oleh setiap pelabur-pelabur asing di Malaysia. Oleh sebab itu, Sillara yakin bahawa kemarahan Malaysia terhadap Britain akan berjaya diatasi sekiranya Britain membekalkan teknologi pertanian kepada Malaysia.

Lord Jellicoe

Lord Jellicoe merupakan pengerusi *British Overseas Trade Board* (BOTB) dan 12 ahli BOTB telah membuat lawatan ke Malaysia bersama misi perdagangan dengan mengaplikasikan teknologi British dalam pasaran Malaysia (*New Straits Times*, 30 September 1983) Delagasi Lord Jellicoe merupakan pelabur-pelabur utama di Malaysia dan telah berminat untuk menyertai beberapa program untuk mempertingkatkan bidang perindustrian melalui sektor pembuatan. (*New Straits Times*, 4 Oktober 1983) Ahli-ahli BOTB yang telah menyertai delagasi Lord Jellicoe ke Malaysia termasuklah eksekutif kanan dari Thorn, Rolls Royce, Metal Box, Lloyds Bank International dan Commonwealth Finance Corporation. (*The Straits Times*, 26 Mei 1983)

Lord Jellicoe telah memberitahu secara tidak rasmi mengenai harapan Britain agar Malaysia menamatkan polisi *Buy British Last* semasa menemui Pemangku Perdana Menteri, Datuk Musa Hitam dan Menteri Perdagangan dan Industri, Tengku Ahmad Rithauddeen. Lord Jellicoe juga telah memaklumkan hal ini kepada ahli-ahli perniagaan British di Malaysia. Menurut Lord Jellicoe, “Tidak berguna untuk membuat spekulasi yang terlalu banyak tetapi saya berharap agar sektor awam akan kembali normal dan semua yang menjadi penghalang perlu disingkirkan.” (*The Star*, 27 Januari 1983)

IMPLIKASI POLISI *BUY BRITISH LAST* TERHADAP HUBUNGAN BILATERAL JANGKA PENDEK MALAYSIA DAN BRITAIN

Polisi *Buy British Last* yang telah dilaksanakan selama 18 bulan telah menjejaskan hubungan bilateral Malaysia dan Britain, khususnya dalam bidang ekonomi. Britain telah mengalami kerugian yang besar kerana hampir kesemua barangan dan perkhidmatan Britain telah dijadikan sebagai pilihan terakhir oleh kerajaan Malaysia. Britain juga terpaksa bersaing dengan pelabur-pelabur dari negara lain untuk mendapatkan kontrak dan tender di Malaysia. Tindakan Britain menaikkan kadar yuran pengajian tinggi untuk pelajar Malaysia di Britain dan kegagalan pihak British dalam memahami aspirasi DEB menjadi antara punca utama yang telah mendorong Tun Dr. Mahathir melaksanakan polisi *Buy British Last* pada tahun 1981. Akhirnya, polisi *Buy British Last* telah ditarik balik pada tahun 1983 setelah Tun Dr. Mahathir telah menyedari kesungguhan Britain dalam membetulkan keadaan yang berlaku dan pada masa yang sama telah berlaku kejatuhan nilai *pound sterling*.

Walau bagaimanapun, hubungan bilateral Malaysia dan Britain telah terjejas sekali lagi pada tahun 1994. Kerajaan Malaysia di bawah pimpinan Tun Dr. Mahathir telah bertindak memulaukan barangan dan perkhidmatan Britain serta mengenakan sekatan dalam pemberian kontrak seperti yang berlaku dalam pelaksanaan polisi *Buy British Last* (1981-1983). Disebabkan itu, Britain telah mengalami kerugian yang besar kerana kehilangan banyak kontrak di Malaysia. Hal ini berlaku disebabkan tuduhan tidak berasas yang telah dilemparkan oleh pihak media Britain terhadap Tun Dr. Mahathir berkaitan dengan isu rasuah. Berikutan daripada itu, beberapa orang wakil dari Britain telah berkunjung ke Malaysia untuk bertemu dengan Tun Dr.

Mahathir bagi memulihkan kembali hubungan bilateral Britain dan Malaysia yang telah terjejas.

Secara keseluruhannya, perbincangan akan berkisarkan mengenai implikasi polisi *Buy British Last* terhadap hubungan bilateral Malaysia dan Britain yang merangkumi subsidi yuran pengajian dan kerugian yang telah dialami oleh pihak British. Perbincangan mengenai hal ini juga akan melibatkan isu berkaitan penamatan kontrak untuk syarikat-syarikat British di Malaysia pada tahun 1994 iaitu selepas 11 tahun pelaksanaan polisi *Buy British Last*.

Subsidi Yuran Pengajian Pelajar Malaysia di Britain

Yuran pengajian pelajar asing merupakan salah satu sumber ekonomi yang penting untuk Britain. Dianggarkan sebanyak 80% pelajar asing melanjutkan pengajian tinggi di Britain pada ketika itu dan majoritinya datang dari Malaysia. Menurut statistik UNESCO pada tahun 1980-an, seramai 46,000 pelajar asing dan hanya 15,000 sahaja pelajar tempatan di Britain. (Williams, G. 1987) Pada tahun 1979, dianggarkan seramai 17,000 orang pelajar Malaysia di Britain tetapi jumlah tersebut telah berkurangan menjadi 12,000 orang pelajar pada tahun 1983. (*New Straits Times*, 10 Mac 1983) Kenaikan yuran pengajian telah menjejaskan dua buah universiti yang menjadi tumpuan utama pelajar-pelajar Malaysia iaitu University of Salford di Manchester dan University of Aston di Birmingham.

Disebabkan itu, Britain telah menjanjikan untuk memberikan subsidi yuran pengajian dan menghantar seorang wakil ke Malaysia untuk menarik semula perhatian pihak kerajaan Malaysia dan ibu bapa pelajar supaya menghantar anak mereka belajar ke Britain. Menurut Menteri Pendidikan Datuk Dr. Sulaiman Daud, Britain telah menyalurkan sebanyak £5 juta ke dalam tabung amanah supaya lebih ramai pelajar Malaysia datang belajar ke Britain. (*The Straits Times*, 9 Mac 1983)

Berdasarkan pada laporan daripada wakil Pembantu Majlis British, Rosemary Shipsey, yuran pengajian pada sesi 1983/84 untuk kos sastera ialah sebanyak \$10,150 (£2,900), kos sains ialah sebanyak \$13,300 (£3,800), dan kos perubatan dan veteriner pula ialah sebanyak \$24,500 (£7,000). (*New Straits Times*, 1 Mac 1983) Setelah

pemberian subsidi, jumlah yuran yang perlu dibayar oleh kerajaan Malaysia telah berkurangan berbanding dengan kadar yang telah ditetapkan untuk pengajian sesi 1983/84. Yuran untuk bidang sastera dan sains telah mengalami pengurangan sebanyak 12.6% (\$1,460) dan 14% (\$2,180). Manakala, bidang perubatan dan veteriner pula telah mengalami pengurangan sebanyak 13.4% (\$3,380).

Jadual 5.0: Yuran Pengajian Sesi 1983/84 di Britain

Bidang Pengajian	Kadar Asal Yuran	Kadar Yuran Selepas Subsidi
Sastera	\$10,150 (£2,900)	\$8,690
Sains	\$13,300 (£3,800)	\$11,120
Perubatan & Veteriner	\$24,500 (£7,000)	\$21,120
Jumlah	\$47,950	\$40,930

Selain itu, Britain juga telah menghantar seorang wakil ke Malaysia untuk mempromosikan pendidikan tinggi Britain. Pada 10 Mac 1983, Gabbitas Thring Careers iaitu wakil agensi pendidikan Britain telah melawat Malaysia. Careers juga telah memujuk para ibu bapa melalui promosi pendidikan agar menghantar anak-anak mereka belajar ke Britain. Tindakan Britain menghantar Careers ke Malaysia telah membuktikan kesungguhan Britain dalam menarik semula minat pelajar-pelajar Malaysia ke Britain. (*New Straits Times*, 10 Mac 1983)

Perniagaan dan Perkhidmatan British di Malaysia Terjejas

Pada bulan pertama pelaksanaan polisi *Buy British Last*, syarikat-syarikat British dianggarkan telah mengalami kerugian sebanyak £15.5 juta. Manakala, *British House of Common Foreign Affairs Select Committee Chairman*, Anthony Kershaw pula telah menganggarkan kerugian keseluruhan yang telah dihadapi Britain adalah kira-kira £20 juta hingga £50 juta. Hasil eksport ke Malaysia turut mengalami penyusutan iaitu sebanyak RM1,215 juta pada tahun 1981 menjadi RM1,117 juta pada tahun 1984. (Mohd Afendi 2015) Pelaksanaan polisi *Buy British Last* telah menunjukkan bahawa Britain telah mengalami kerugian yang sangat banyak. Tun Dr. Mahathir pula telah menegaskan bahawa Malaysia tidak mengalami sebarang kerugian disebabkan polisi *Buy British Last* kerana pembelian dibuat berdasarkan persaingan tawaran dan pilihan hanya akan dilakukan ke atas penawaran yang menguntungkan sahaja.

Menurut Tun Dr. Mahathir, Malaysia tidak memutuskan sepenuhnya hubungan perdagangan dengan Britain semasa pelaksanaan polisi *Buy British Last* kerana terdapat beberapa buah syarikat British masih dibenarkan untuk melabur di Malaysia. (*New Straits Times*, 27 Oktober 1981) Malaysia juga telah membeli beberapa peralatan pertahanan dari Britain semasa polisi *Buy British Last* dilaksanakan. Buktinya, pada bulan Januari 1982, Malaysia telah membeli 51 buah kereta kebal *British Scorpion*. (*The Straits Times*, 22 Januari 1982) Pada bulan Januari 1983 pula, Malaysia telah membeli beberapa buah lori bernilai US\$51.8 juta untuk kelengkapan angkatan bersenjata Malaysia. (*The Straits Times*, 9 Januari 1983)

Pada peringkat awal, Tun Dr. Mahathir berhasrat untuk melaksanakan polisi *Buy British Last* dalam jangka waktu yang panjang. Namun, polisi tersebut hanya bertahan selama 18 bulan sahaja kerana beliau telah menyedari kesungguhan Britain dalam memulihkan hubungan dua hala yang telah terjejas akibat polisi *Buy British Last*. Tun Dr. Mahathir telah menyatakan bahawa pegawai-pegawai British dan ahli-ahli perniagaan British telah menunjukkan perubahan yang jelas terhadap Malaysia. Khususnya, dalam pemberian subsidi yuran pengajian dan usaha dalam memahami matlamat DEB. (*New Straits Times*, 12 Mac 1983)

Polisi *Buy British Last* secara rasminya telah ditarik balik pada awal tahun 1983 semasa lawatan Tun Dr. Mahathir ke London untuk berunding dengan Margaret Thatcher. Dalam rundingan tersebut, Margaret Thatcher telah berjaya meyakinkan Tun Dr. Mahathir dengan beberapa jaminan untuk memulihkan hubungan Britain dan Malaysia. Beliau juga telah menyatakan mengenai persetujuan Britain untuk menerima DEB dan penyusunan semula syarikat-syarikat British untuk meningkatkan jumlah pelaburan dan perdagangan di Malaysia. (*Utusan Malaysia*, 24 Mac 1983)

Selain itu, faktor lain polisi *Buy British Last* telah ditarik balik adalah disebabkan kemerosotan nilai *pound sterling* pada awal tahun 1983. (*The Straits Times*, 3 April 1983) Nilai tukaran untuk satu *pound sterling* telah menurun menjadi \$3.40 yang menyebabkan barangan Britain menjadi murah. Tun Dr. Mahathir telah melihat hal itu sebagai sebuah kesempatan untuk membeli barangan Britain yang sudah tentu akan memberikan pulangan yang lumayan untuk Malaysia. Oleh sebab

itu, Tun Dr. Mahathir telah membuat keputusan agar polisi *Buy British Last* ditarik balik. Menurut Tun Dr. Mahathir, “...it was “stupid” if Malaysian did not buy British goods because one pound sterling was now worth only \$3.40.” (*The Star*, 3 April 1983)

Setelah polisi *Buy British Last* ditarik balik, segala tender dan kontrak British tidak perlu lagi disemak oleh Jabatan Perdana Menteri. Tugas untuk menentukan tender dan kontrak kepada pihak British telah diambil alih oleh pihak pentadbir di setiap jabatan. (*New Straits Times*, 4 April 1983) Walau bagaimanapun, Britain masih menganggap Malaysia masih memboikot barangan Britain kerana membeli besi waja dari Poland sehingga menyebabkan Perbadanan Perusahaan Waja British mengalami kerugian berjuta-juta *pound sterling* pada tahun 1984. (*Berita Harian*, 13 November 1984) Menurut Tun Dr. Mahathir, pembelian besi waja dari Poland adalah untuk memperbaikiimbangan perdagangan dan bukan bertujuan untuk memboikot besi waja keluaran Britain. (*The Straits Times*, 13 November 1984).

Kontrak Syarikat-Syarikat British Ditamatkan

Hubungan bilateral Malaysia dan Britain telah terjejas sekali lagi pada tahun 1994. Hal ini disebabkan kenyataan yang tidak berasas daripada pihak akhbar *London Sunday Time* mengenai penglibatan Tun Dr. Mahathir dan beberapa orang pemimpin yang lain dalam kegiatan rasuah. (*Berita Harian*, 9 Jun 1994) Menurut kenyataan yang telah dikeluarkan oleh *London Sunday Times*, Tun Dr. Mahathir dan beberapa orang pemimpin Malaysia telah menerima rasuah daripada *syarikat George Wimpey International* (GWI). Syarikat GWI pula telah mengakui memberikan rasuah sebanyak US\$50,00 kepada Tun Dr. Mahathir tetapi transaksi rasuah tidak berjaya dilakukan. (Penyata Rasmi Dewan Rakyat 1994)

Disebabkan itu, Tun Dr. Mahathir telah memberikan respon yang drastik dengan menghentikan semua pemberian kontrak kepada syarikat-syarikat British di Malaysia yang bernilai berbilion-bilion ringgit. (*The Straits Times*, 26 Februari 1994) Hal ini telah menjadi berita yang hangat diperkatakan pada penghujung bulan Februari 1994 di Britain kerana memberikan impak yang mendalam terhadap ekonomi Britain.

Dianggarkan banyak syarikat British telah mengalami kerugian berbilion-bilion *pound sterling* dan kira-kira seramai 25,000 orang rakyat Britain telah kehilangan pekerjaan.

Pada 3 Jun 1994, Menteri Pembinaan Britain, Tony Baldry telah melahirkan harapan agar kerajaan Malaysia menarik balik larangan pemberian kontrak kepada firma-firma Britain. Menurut Baldry, "...apabila seseorang itu cuba menyakiti orang lain dan berjaya berbuat demikian maka dia mestilah bersedia menghadapi pelbagai kemungkinan." Kenyataan Baldry jelas membuktikan bahawa media Britain telah menyinggung perasaan Tun Dr. Mahathir berkaitan dengan isu rasuah. Disebabkan itu, Britain bertanggungjawab untuk memulihkan semula keadaan yang telah berlaku. Kunjungan Baldry ke Malaysia telah berjaya memperkenalkan kemampuan syarikat-syarikat Britain dari segi teknologi, pembangunan sumber, kejuruteraan, bekalan air dan industri yang terlibat dalam pemuliharaan alam sekitar di Malaysia. Menurut Baldry, Britain sedang mengkaji untuk menubuhkan sebuah pusat pembinaan di Malaysia. (*Utusan Malaysia*, 4 Jun 1994)

Pada 4 Jun 1994, Menteri Perdagangan Britain, Richard Needham telah melawat Malaysia selama empat hari bersama 20 orang ahli perniagaan British. Tujuan lawatan tersebut adalah untuk memujuk Tun Dr. Mahathir supaya menarik balik sekatan pemberian kontrak terhadap syarikat-syarikat British di Malaysia. Needham telah memberitahu pihak media bahawa beliau sanggup berulang-alik sebanyak 40 kali dari Britain ke Malaysia untuk memastikan sekatan kontrak untuk syarikat-syarikat British ditamatkan dengan segera. Beliau juga mahu hubungan Britain dan Malaysia dipulihkan semula melalui kerjasama perniagaan dan pemindahan teknologi. (*Mingguan Malaysia*, 5 Jun 1994)

Profesor Diraja Ungku Aziz telah menyokong sepenuhnya tindakan Tun Dr. Mahathir mengenai sekatan pemberian kontrak untuk syarikat-syarikat British di Malaysia. Beliau telah mencadangkan agar sekatan tersebut diteruskan untuk membuktikan bahawa Malaysia tidak akan akur sepenuhnya terhadap kehendak negara bekas penjajah. Beliau juga telah mengulas mengenai kenyataan Needham yang sanggup berulang-alik sebanyak 40 kali ke Malaysia agar kerajaan Malaysia menghentikan sekatan pemberian kontrak untuk syarikat-syarikat British. Menurut

Profesor Diraja Ungku Aziz, “Malaysia tidak perlu mengubah prinsip dan keputusan yang telah diambilnya dahulu kerana Britain juga tidak pernah malah tidak berniat untuk berubah sikap.” (*Utusan Malaysia*, 6 Jun 1994)

Walaupun Malaysia telah membuat keputusan untuk menyekat pemberian kontrak kepada syarikat-syarikat British tetapi terdapat beberapa sektor swasta British mendapat pengecualian dalam hal ini. Menurut Pemangku Menteri Luar, Datuk Abu Hassan Omar, Malaysia tidak menolak penglibatan syarikat-syarikat British dalam pemindahan teknologi di Malaysia selagi mereka menghormati pendirian Malaysia. Hal ini sama seperti yang berlaku dalam tempoh pelaksanaan polisi *Buy British Last* (1981-1983) apabila tidak semua firma British menghadapi sekatan dalam pemberian kontrak kerana masih memberikan kepentingan untuk Malaysia. Terutamanya, firma yang membekalkan kelengkapan senjata dan kereta kebal untuk ketahanan dan pertahanan Malaysia telah diberikan pengecualian dalam sekatan pemberian kontrak.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, polisi *Buy British Last* yang telah dilaksanakan pada tahun 1981 hingga 1983 di bawah kepimpinan Tun Dr. Mahathir telah meninggalkan kesan yang mendalam terhadap hubungan bilateral jangka pendek Malaysia dan Britain. Disebabkan polisi *Buy British Last*, Britain tidak lagi mendapat keistimewaan seperti sebelumnya dan terpaksa bersaing dengan negara-negara lain untuk mendapatkan kontrak, tender dan pasaran untuk barangan dan perkhidmatan Britain kepada kerajaan Malaysia. Polisi *Buy British Last* telah dilaksanakan disebabkan beberapa faktor seperti yang telah dibincangkan sebelum ini. Berdasarkan pada reaksi-reaksi yang telah dinyatakan, pihak British telah menyedari bahawa kegagalan mereka dalam memahami aspirasi DEB dan meningkatkan yuran pengajian tinggi untuk pelajar Malaysia adalah antara punca utama pelaksanaan polisi *Buy British Last*. Disebabkan itu, terdapat beberapa pendekatan telah diambil agar kepentingan Britain di Malaysia tidak terus terjejas sehingga menyebabkan kerugian berbilion-bilion *pound sterling*.

Di samping itu, tindakan Tun Dr. Mahathir melaksanakan polisi *Buy British Last* telah membuktikan bahawa Malaysia iaitu negara bekas jajahan British telah berani untuk memboikot barangan dan perkhidmatan Britain. Britain telah mengalami

kerugian yang besar disebabkan polisi *Buy British Last* kerana kehilangan banyak pasaran, kontrak dan tender yang menguntungkan di Malaysia. Disebabkan itu, Britain telah mengubah pendirian ke atas Malaysia dengan berusaha mengenal pasti beberapa punca yang telah membawa kepada pelaksanaan polisi *Buy British Last*. Kesungguhan yang telah ditunjukkan pihak Britain seperti memberikan subsidi untuk yuran pengajian tinggi telah menyebabkan kerajaan Malaysia menarik semula polisi *Buy British Last* dengan rasminya pada tahun 1983.

Namun demikian, hubungan bilateral Malaysia dan Britain telah terjejas sekali lagi pada tahun 1994 disebabkan tuduhan yang tidak berasas berkaitan dengan rasuah daripada pihak media Britain terhadap Tun Dr. Mahathir dan beberapa orang pemimpin yang lain. Walaupun, Malaysia tidak menyatakan secara rasmi untuk melaksanakan polisi *Buy British Last* yang kedua, tetapi sekatan dalam pemberian kontrak untuk syarikat-syarikat British telah memberikan impak yang negatif terhadap ekonomi Britain.

Walaupun bagaimanapun, kesungguhan pihak Britain dalam memulihkan ketegangan Britan dan Malaysia pada tahun 1994 telah membuahkan hasil yang baik. Malaysia tetap menghargai usaha-usaha Britain dan meneruskan kerjasama dalam bidang ekonomi. Buktinya pada tahun 2011, Britain telah menjadi rakan dagang keempat terbesar Malaysia iaitu dengan jumlah dagangan kira-kira RM 9 bilion. (*Berita Harian*, 13 April 2012) Hubungan bilateral Britain dan Malaysia telah diperkukuhkan lagi dengan lawatan Perdana Menteri Britain David Cameron ke Malaysia pada tahun 2012. David Cameron telah memberikan jaminan bahawa London akan membetulkan hubungan kedua-dua negara yang telah terabai selama hampir 20 tahun. Kesungguhan Britain dalam hal ini dapat dilihat sekali lagi melalui lawatan kali kedua David Cameron ke Malaysia pada tahun 2015. Melalui lawatan tersebut, beliau telah menyatakan mengenai persetujuan Britain untuk mengadakan hubungan dua hala dalam sektor perdagangan dan pelaburan, pendidikan, pertahanan dan kerjasama dalam rangka Komanwel dan PBB. (*The Star*, 30 Julai 2015)

RUJUKAN

- 2025/2. Surat Zainal Aznam Yusof, Ketua Pengarah Unit Perancangan Ekonomi, Maklumatmaktlumat Pencapaian Matlamat Dasar Ekonomi Baru, 6 Oktober 1984. Arkib Negara Malaysia (1992/00096)
- 2104/10 JLD.4. Perlaksanaan Dasar Ekonomi Baru Impaknya ke Atas Sektor Peniaga-peniaga Bumiputera. Arkib Negara Malaysia (2000/0026531)
- Buletin INTAN Jilid 9 Bilangan 1 September 1985 & Jilid 10 Bilangan 1-2 April & Disember 1986. Arkib Negara Malaysia (2006/0007265)
- Chamil Wariya. 1989. *Dasar Luar Era Mahathir*. Petaling Jaya: Penerbit Fajar Bakti Sdn. Bhd.
- Dewan Rakyat Malaysia. 1994. Ucapan Terima Kasih kepada Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong Sultan Azlan Shah. *Penyata Rasmi Dewan Rakyat*. 2(iv): 157-294 Parlimen Kelapan Penggal Kedua.
- Mohd Afendi. 2015. Buy British Last. *Jurnal Sejarah* 23 (1): 77-93.
- Synopsis of Biography of Dato' Seri Dr. Mahathir Mohamad & Dato' Seri Anwar Bin Ibrahim. Arkib Negara Malaysia (2005/0005274).
- Williams, G. 1987. The International Market for Overseas Students in the English Speaking World. *European Journal of Education* 22 (1): 15-25.

AKHBAR

- Berita Harian*. 1982. 10 Februari.
- Berita Harian*. 1983. 13 November.
- Berita Harian*. 1994. 9 Jun.
- Berita Harian*. 1996. 6 April.
- Berita Harian*. 2012. 13 April.
- Business Times*. 1983. 31 Mac.
- Business Times*. 1981. 3 Oktober.
- Mingguan Malaysia*. 1994. 5 Jun.
- New Straits Times*. 1981. 3 Oktober.
- New Straits Times*. 1981. 9 Oktober.
- New Straits Times*. 1981. 16 Oktober.
- New Straits Times*. 1981. 27 Oktober.
- New Straits Times*. 1983. 1 Mac.
- New Straits Times*. 1983. 10 Mac.
- New Straits Times*. 1983. 12 Mac.
- New Straits Times*. 1983. 4 April.
- New Straits Times*. 1983. 4 Oktober.
- Sinar Harian*. 2013. 30 April.
- Singapore Monitor*. 1985. 7 April.

Sunday Star. 1983. 2 Oktober.
The Business Times. 1983. 31 Mac.
The Star. 1981. 27 Oktober.
The Star. 1982. 8 Februari.
The Star. 1982. 2 Februari.
The Star. 1983. 3 April.
The Star. 1983. 27 Januari.
The Star. 2015. 30 Julai.
The Straits Times. 1983. 9 Januari.
The Straits Times. 1982. 22 Januari.
The Straits Times. 1983. 10 Februari.
The Straits Times. 1983. 16 Februari.
The Straits Times. 1983. 9 Mac.
The Straits Times. 1983. 3 April.
The Straits Times. 1983. 26 Mei.
The Straits Times. 1983. 30 September.
The Straits Times. 1984. 13 November.
The Straits Times. 1989. 1 Mac.
The Straits Times. 1991. 18 Mei.
The Straits Times. 1994. 26 Feberuari.
Utusan Malaysia. 1983. 24 Mac.
Utusan Malaysia. 1984. 6 November.
Utusan Malaysia. 1984. 19 Oktober.
Utusan Malaysia. 1986. 17 Julai.
Utusan Malaysia. 1986. 16 November.
Utusan Malaysia. 1989. 24 Oktober.
Utusan Malaysia. 1994. 4 Jun.
Utusan Malaysia. 1994. 6 Jun.
Utusan Malaysia. 2012. 23 September.
Utusan Malaysia. 2014. 7 Mac.

Sunora Sagi
Emel : ukm_sunorasagi@yahoo.com

Azlizan Mat Enh
Emel : azlizan@ukm.edu.my